

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 stycznia 2020 r.

Pozycja 44

POSTANOWIENIE z dnia 2 października 2019 r. Sygn. akt Ts 8/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej K.P.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 117³ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 118 § 5 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego z art. 10 ust. 2, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5, art. 190 ust. 5, art. 190 ust. 5 w związku z art. 2 i art. 190 ust. 5 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 8 stycznia 2018 r. (data nadania), małoletni K.P.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego umocowanego przez swoich przedstawicieli ustawowych, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

Stan faktyczny leżący u podstaw skargi konstytucyjnej przedstawia się następująco:

Postanowieniem z 27 lutego 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w K. odmówił dopuszczenia skarżącego do udziału w sprawie o zmianę wyroku rozwodowego (w charakterze interwenienta ubocznego po stronie wnioskodawcy) oraz oddalił wniosek o ustanowienie dla niego kuratora. Skarżący (reprezentowany przez przedstawiciela ustawowego – matkę) wniósł zażalenie na to postanowienie, które Sąd Okręgowy w K. oddalił postanowieniem z 12 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]).

W związku z tym orzeczeniem, matka skarżącego wystąpiła do Sądu Rejonowego w T. (dalej: Sąd Rejonowy) z wnioskiem o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Rejonowy uwzględnił wniosek postanowieniem z 24 września 2017 r. (sygn. akt [...]). Adwokat wy-

znaczony przez Izbę Adwokacką w K. nie sporządził skargi, lecz opinię o braku podstaw do wniesienia tego środka prawnego. Pismo to zostało doręczone matce skarżącego 23 października 2017 r.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 12 czerwca 2019 r., doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 17 czerwca 2019 r. (na dokumencie potwierdzającym odbiór pisma błędnie wpisano datę 17 września 2019 r.), skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej, przez:

1) wskazanie ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji;

2) doręczenie:

a) odpisu albo kopii poświadczonej przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem ostatecznego orzeczenia oraz wyroków, decyzji lub innych rozstrzygnięć, potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej w rozumieniu art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.),

b) czterech egzemplarzy pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym;

3) udokumentowanie daty doręczenia skarżącemu ostatecznego orzeczenia, przez doręczenie oryginału koperty lub jej kopii poświadczonej przez pełnomocnika za zgodność z oryginałem;

4) poinformowanie, czy od orzeczenia wskazanego jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji skarżący wniósł nadzwyczajny środek zaskarżenia.

W piśmie procesowym złożonym w Trybunale 24 czerwca 2019 r. (data nadania) skarżący odniósł się do zarządzenia. Wskazał, że orzeczeniem, o którym mowa w zarządzeniu jest opinia o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej. Pismo to – jak podkreślił skarżący – ostatecznie ukształtowało stan faktyczny w sprawie, w związku z którą wystąpił do Trybunału.

Skarżący twierdzi, że utrwalony przez sądy sposób stosowania zakwestionowanego w skardze art. 117³ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (ówcześnie: Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm., obecnie: Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) narusza „podstawowe zasady państwa prawa w tym prawo do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny [s]ąd, jak również (...) obowiązek sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez niezawisłe i bezstronne sądy zgodnie z art. 10 ust. 2 Konstytucji”. Z kolei drugi z zaskarżonych przez niego przepisów, tj. art. 118 § 5 k.p.c., narusza „istotę funkcji pełnomocnika strony”. Polega ono na tym, że pełnomocnik, który nie ma „statusu »właściwego sądu« wbrew swej funkcji dokonuje (...) arbitralnego osądu poglądów mandanta zamiast reprezentować stronę”. W ten sposób art. 118 § 5 k.p.c. w sprawie, w związku z którą skarżący wniósł skargę, pozbawił go prawa do wstępnego rozpoznania tego środka prawnego. Jest to – jak zarzucił skarżący – nie do pogodzenia z zasadami państwa prawa i funkcją zawodowego pełnomocnika procesowego w systemie prawnym państwa.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub jest oczywiście bezzasadna.

W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być przepis ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach, prawach lub obowiązkach skarżącego. W związku z tym, warunkiem zakwestionowania za pomocą skargi konstytucyjności określonego przepisu jest uprzednie jego zastosowanie jako podstawy prawnej ostatecznego orzeczenia wydanego przez sąd lub organ administracji publicznej. Jest to wymóg bezwzględny i w tym trybie postępowania przed Trybunałem prawodawca nie przewiduje możliwości poddania kontroli jakiegokolwiek unormowania, które nie byłoby podstawą prawną orzeczenia, wydanego w sprawie skarżącego. Konkretyzacja tego wymogu została dokonana w art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy u.o.t.p. TK, który zobowiązuje wnoszącego skargę do określenia normy, na podstawie której sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach określonych w Konstytucji. Z kolei art. 53 ust. 2 pkt 1 u.o.t.p. TK ustanawia wymóg dołączenia do skargi wydanego na jej podstawie orzeczenia.

Zdaniem Trybunału ten podstawowy warunek dopuszczalności skargi konstytucyjnej nie został przez skarżącego spełniony. Skarżący bowiem błędnie przyjmuje, że – sporządzona na podstawie art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) – opinia pełnomocnika z urzędu o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej może być uznana za orzeczenie, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Pełnomocnika z urzędu, ustanowionego przez sąd w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej, nie można utożsamiać ani z „sądem”, ani z „organem administracji publicznej”, zaś przedłożona przez niego opinia nie jest „orzeczeniem” władczo rozstrzygającym o konstytucyjnych wolnościach, prawach lub obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji (zob. postanowienia TK z: 10 listopada 2014 r., sygn. Ts 242/14, OTK ZU nr 1/B/2015, poz. 99 oraz 3 lutego 2016 r., sygn. Ts 335/15, OTK ZU B/2016, poz. 98).

Należy więc przyjąć, że skarżący podjął próbę zakwestionowania art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c., choć nie miał – niezbędnego w świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji – orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej, wydanego na ich podstawie.

Na marginesie należy podkreślić, że takim orzeczeniem nie jest także dołączone do skargi postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 12 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]), które rozstrzyga o dopuszczeniu skarżącego do postępowania, a nie o ustanowieniu dla niego pomocy prawnej. Orzeczenie to nie zostało zatem wydane na podstawie zakwestionowanych w skardze przepisów.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

Niezależnie od powyższego Trybunał stwierdza, że zarzuty sformułowane w skardze cechuje oczywista bezzasadność.

Ustanowienie dla strony pełnomocnika z urzędu – co należy podkreślić – nie jest równoznaczne z obowiązkiem dokonania przez niego określonej czynności prawnej (sporządzenia skargi konstytucyjnej). Ma ono na celu zapewnienie stronie profesjonalnej pomocy prawnej, która może obejmować zarówno sporządzenie skargi, jak i wyjaśnienie przyczyn odmowy jej sporządzenia.

Przymus adwokacko-radcowski, ustanowiony w art. 44 ust. 1 u.o.t.p. TK, choć stanowi formalne ograniczenie prawa do złożenia skargi konstytucyjnej, pełni funkcję gwarancyjną. Ma zagwarantować, że skargi konstytucyjne będą sporządzane przez osoby posiadające wiedzę i doświadczenie konieczne do ich prawidłowego przygotowania. Jednocześnie ma zapewnić to, że skargi nie będą formułowane w sprawach, w których nie występują przesłanki do ich wniesienia. Rygoryzm powyższego wymogu jest łagodzony możliwością wyznaczenia pełnomocnika z urzędu, który zobowiązany jest udzielić stronie pomocy prawnej. Elementem

realizacji tego obowiązku jest ocena istnienia podstaw do złożenia skargi konstytucyjnej. Obowiązek ten jest więc wypełniany zarówno przez sporządzenie i wniesienie skargi, jak i opinii o braku podstaw do wniesienia tego środka prawnego. Obie te czynności realizują cel ustanowiony w art. 117 i art.118 k.p.c., którym jest zapewnienie stronie profesjonalnej pomocy prawnej z urzędu. Od profesjonalnego pełnomocnika nie można oczekiwać sporządzenia i wniesienia środka prawnego w sytuacji, gdy jest on przekonany o jego bezpodstawności. Zapewnieniu odpowiedniej jakości pomocy prawnej udzielanej stronie służy ponadto art. 118 § 6 k.p.c. Przepis ten przewiduje wyznaczenie dla skarżącego innego adwokata lub radcy prawnego wtedy, gdy opinia o braku podstaw do złożenia skargi nie została sporządzona z zachowaniem zasad należytej staranności. Sądy mogą więc wyznaczyć kolejnego pełnomocnika z urzędu, jeśli stwierdzą, że dotychczasowy dopuścił się zaniedbań podczas wykonywania swoich czynności. Zdaniem Trybunału rozwiązanie to w wystarczającym stopniu gwarantuje realizację prawa skarżącego do uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej. Zapewnia również kontrolę sądową nad sposobem udzielenia tej pomocy. Rolą sądu powszechnego w tej sytuacji nie jest bowiem ocena zasadności sporządzenia skargi konstytucyjnej w określonym stanie faktycznym, lecz zapewnienie realizacji prawa skarżącego do pomocy prawnej z urzędu.

Wbrew twierdzeniom skarżącego, sporządzenie przez pełnomocnika z urzędu opinii o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej nie pozbawia go ochrony swoich praw. Skarżący może bowiem – z zachowaniem ustawowego terminu wystąpienia ze skargą – zwrócić się do pełnomocnika z wyboru (zob. postanowienia TK z: 8 października 2014 r., sygn. Ts 209/14, OTK ZU nr 6/B/2014, poz. 631; 10 października 2014 r., sygn. Ts 189/14, OTK ZU nr 3/B/2015, poz. 262 oraz 28 września 2015 r., sygn. Ts 110/15, OTK ZU B/2016, poz. 99).

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.